

УДК 347.73:336.225.676

*Є. Д. Лук'янчиков**доктор юридичних наук, професор**(Національний технічний університет України "КПІ")**Б. Є. Лук'янчиков**кандидат юридичних наук, доцент**(Національна академія внутрішніх справ)*

## **ОСВІДУВАННЯ І ПРАВО ОСОБИ НА НЕДОТОРКАНИСТЬ**

До групи слідчих дій спрямованих на отримання інформації від речей належить освідування. Відповідно до чинного КПК України, стаття 193 про проведення освідування розміщується в одній главі з оглядом. Обумовлюється це збігом пізнавальних прийомів, що застосовуються під час проведення даних слідчих дій. Виділення освідування в самостійну слідчу дію зумовлено специфікою об'єкта безпосереднього сприйняття і дослідження – тіло живої людини.

Мета даної слідчої дії визначена в ст. 193 КПК "необхідність виявити або засвідчити наявність у обвинуваченого, підозрюваного або у потерпілого чи свідка особливих прикмет", але не може визнаватися повною. Тому О. В. Капліна до мети даної слідчої дії також відносить необхідність виявлення "слідів злочину та інших властивостей і ознак, що мають значення для кримінальної справи" [1, с. 313]. Розширено тлумачили мету освідування й інші автори, вказуючи на "виявлення слідів злочину на тілі особи" [2, с. 336].

Подібні погляди на мету освідування мали певне підґрунтя. З одного боку, необхідність встановити на тілі особи сліди злочину обумовлювалась потребами практики і не викликала сумніву. З іншого, розвиток теорії кримінального процесу і криміналістики України перебував під впливом аналогічних процесів у Росії. Відповідно до ст. 181 КПК РФ мета освідування полягала у "виявленні слідів злочину та особливих прикмет" на тілі відповідної особи. Дане положення знаходило відображення в підручниках з кримінального процесу і криміналістики, якими переважно користувалися на теренах України. Воно стало настільки розповсюдженим, увійшло в науковий обіг, що його сприймають як таке, що відповідає вітчизняному законодавству. Подібний вплив спостерігаємо і сьогодні, про що свідчить наведене вище визначення мети освідування О. В. Капліною. До неї вона відносить виявлення "властивостей особи, що мають значення для справи". Виявлення стану сп'яніння або інших властивостей і ознак, що мають значення для справи передбачено ст. 179 КПК РФ.

Зазначимо, що ні чинний, ні проект нового КПК України не згадують про встановлення властивостей особи під час освідування. В статті 257 проекту КПК (реєстраційний №1233) мета освідування розширюється. Окрім виявлення на тілі особи особливих прикмет передбачається виявлення слідів злочину, що відповідає потребам практики, завданням і пізнавальним можливостям (огляд тіла) даної слідчої дії.

Як слідча дія освідування полягає в огляді слідчим або за його дорученням певними особами тіла живої людини з метою виявити або засвідчити наявність у неї особливих прикмет, а також слідів злочину [3, с. 319]. Кримінально-процесуальне законодавство передбачає два види освідування залежно від того, хто його проводить: слідче – може проводити слідчий, орган дізнання, прокурор; медичне – може проводити судовий медик, а за його відсутності лікар, що має відповідні спеціальні знання. За результатами проведеного авторами статті дослідження,

освідування судовим медиком проводилося по 49,0 % справ, а лікарем по 7,8 % кримінальних справ.

Об'єктом освідування є тіло людини, що зачіпає її права на особисту недоторканість. Тому під час проведення освідування забороняється застосовувати дії, що принижують гідність людини або небезпечні для неї. Якщо освідуванню підлягає особа іншої статі, його проведення доручають слідчому відповідної статі.

Проведення освідування часто пов'язано з необхідністю встановити на тілі людини подряпини, сліди укусів, хірургічних операцій, крові тощо. Це потребує використання спеціальних знань у галузі медицини. Слідчий доручає проведення освідування судовому медику або лікарю. Останні за результатами огляду тіла людини складають відповідно акт або довідку. Такі дії Л. Д. Удалова називає медичним освідуванням [4, с. 182]. Разом з тим слід зазначити, що судовий медик і лікар підходять до освідування більшою мірою з медичної точки зору і менше уваги звертають на встановлення та фіксацію особливих прикмет і слідів, які можуть у подальшому мати значення для проведення трасологічних досліджень з метою встановлення механізму заподіяння тілесних ушкоджень. У цьому зв'язку слушною є думка С. О. Софронова, про проведення освідування слідчим із залученням до участі у ньому судового медика або лікаря [5, с. 13-14]. Це дозволить поєднати знання юридичні і медичні під час проведення освідування, щоб встановити наявність і характер тілесних ушкоджень – ран (вогнепальних, різаних або колотих, рубаних або заподіяних тупим предметом); саден, подряпин, синців, слідів дії отруйної речовини, визначити їхні розміри, локалізацію на тілі та правильно і повно відобразити встановлені обставини у протоколі слідчої дії.

Поділяючи в цілому думку С. О. Софронова про закріплення в КПК двох видів освідування, вважаємо за доцільне розглянути дискусійне питання щодо віднесення судово-медичного освідування до слідчих дій,

його сутності і завдань. С. А. Шейфер зазначає, що воно не може вважатися самостійною слідчою дією і проводитися поза рамок судової експертизи. Основний аргумент автора полягає у тому, що обслідування живих осіб шляхом медичного спостереження частенько пов'язано з вирішенням складних завдань, які вимагають глибоких професійних знань [6, с. 24-25].

Дійсно, в ході розслідування виникають складні завдання медичного характеру, які не можуть бути вирішені в результаті освідування, оскільки останнє є різновидом огляду, об'єктом якого виступає тіло людини [7, с. 128]. Для вирішення таких завдань треба призначати судово-медичну експертизу. Але, зазначає А. Я. Дубинський, можуть виникати завдання і меншої складності (визначення стану сп'яніння, виявлення зовнішніх змін організму людини тощо), які можуть бути успішно вирішені без експертного дослідження [8, с. 91]. Мабуть такими міркуваннями керувався законодавець Росії, коли формулював норму про освідування в новому кримінально-процесуальному кодексі. Завдання даної слідчої дії, у порівнянні з минулим, значно розширені. Освідування проводиться для виявлення на тілі людини особливих прикмет, слідів злочину, тілесних ушкоджень, виявлення стану сп'яніння та інших властивостей і ознак, які мають значення для справи, якщо для цього не потрібно проведення експертизи.

Здавалося б, що розширення завдань, які можуть вирішуватися освідуванням буде позитивно сприйнято практиками та науковцями, але воно викликало заперечення, які не можна визнати безпідставними. Вірно звертає увагу на дану обставину С. А. Шейфер і пише, що слідчий простим спостереженням не може виявити у особи стану сп'яніння, бо звичайні ознаки такого стану: запах алкоголю, невпевнена хода, плутана мова, червоний колір обличчя і т. п. – багатозначні і можуть бути притаманні іншим станам людини: хворобі, яка супроводжується прийомом ліків,

втомленості, страху тощо. Тому в подібній ситуації слідчий повинен направити особу до відповідної медичної установи, де з застосуванням прийомів судово-медичного дослідження спеціаліст зробить висновок з цього питання. Але чим тоді подібна діяльність буде відрізнятися від експертизи? [9, с. 92] Поділяючи дану думку зауважимо, що визначення стану організму людини, зокрема сп'яніння, потребує використання спеціальних знань і має вирішуватися проведенням судово-медичної експертизи, а не освідуванням (слідчим або судово-медичним). Адже освідування, як слідча дія, не передбачає і не може передбачати будь-які дослідження над людиною. Не випадково норма про освідування розміщена в тій самій главі КПК України, де і огляд. За пізнавальними прийомами і сутністю огляд і освідування мають багато спільного і розрізняються лише об'єктом пізнавальної діяльності. Для освідування це тіло живої людини. Звичайно, простим оглядом тіла людини можливо виявити лише зовнішні ознаки, а не внутрішні властивості, стани організму, що потребує спеціального дослідження. Оскільки ні слідчий, ні судовий медик таких досліджень не проводять, а лише документують зовнішні ознаки на тілі людини, виявлення, так званих ознак сп'яніння або вживання наркотичних речовин може викликати потребу у призначенні експертизи. Саме тому науковцями Росії вносяться пропозиції про вилучення із відповідної статті КПК положення про те, що освідування призначається для виявлення стану сп'яніння [10, с. 13-14]. Отже, дослідження норм нового КПК Росії та практики їх реалізації є корисним і доцільним в процесі реформування кримінально-процесуального законодавства України, може сприяти оптимальній побудові його структури та окремих правових норм.

Коло осіб, які можуть бути піддані освідуванню, визначено в ст. 193 КПК України – це обвинувачений, підозрюваний, потерпілий і свідок. Вивчення кримінальних справ проти особи показало, що освідування

проводилося у 78,4 % випадків. Освідування підозрюваного (обвинуваченого) проводилося у випадках, коли: а) потерпілі вказували на особливі прикмети злочинця (наявність шрамів, родимих плям, татуювання тощо); б) з матеріалів справи вбачалося, що на тілі нападника могли залишитися або утворитися сліди речовин, що були на місці події (фарба, сипучі речовини тощо); в) в показаннях потерпілого міститься інформація, що на тілі підозрюваного внаслідок боротьби з ним могли залишитися подряпини, поранення, укуси та ін. Під час освідування у таких осіб вилучають піднігтьову речовину або нігті коротко зрізають та направляють для дослідження. При огляді тіла та одягу уважно обстежують місця, на які менше уваги звертає підозрюваний (кишені, манжети, ранти взуття, козирок кашкета, волосся, вушна раковина і т. п.) [11, с. 433].

Фактичною підставою для проведення освідування можуть бути відомості у справі, що на тілі певної особи є особливі прикмети чи сліди злочину, виявлення та засвідчення яких має значення для правильного вирішення справи, перш за все встановлення особи, що вчинила злочин. Відомості, що містяться в матеріалах справи мають бути достатніми, щоб у слідчого сформувався імовірний висновок про наявність на тілі зазначених раніше осіб особливих прикмет або слідів злочину, встановлення яких має значення для справи. Юридичною підставою проведення освідування виступає постанова слідчого, яка є обов'язковою для освідуваного. У разі необхідності освідування може проводитися в примусовому порядку.

Відповідно до ст. 193 КПК України освідуванню може бути підданий обвинувачений, підозрюваний, потерпілий чи свідок. У більшості випадків ці особи погоджуються добровільно на проведення освідування. Проте це не виключає можливості заперечення з боку зазначених осіб на добровільну участь у проведенні даної слідчої дії. У зв'язку із цим постає питання щодо допустимості застосування примусу. В першу чергу це

стосується фізичного примусу, його меж і підстав до учасників процесу, які відмовляються від освідування.

Питання про можливість примусового освідування підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого і свідка є дискусійним у теорії і правоохоронній практиці. Зазначених осіб можна поділити на дві групи: ті, що мають особистий інтерес у справі (підозрюваний, обвинувачений, потерпілий) і особи, що не мають інтересу у справі (свідки). Перша група осіб також не однорідна. Підозрюваний і обвинувачений у більшості випадків не заінтересовані у встановленні істини у справі. У них менше бажання добровільно піддаватися освідуванню, оскільки на їх тілі можуть бути виявлені сліди злочину або особливі прикмети, що мають значення для розкриття злочину. Потерпілі, як правило, заінтересовані у швидкому розкритті злочину і добровільно погоджуються на освідування. Проте це не виключає випадків, коли потерпілі з різних обставин не бажають добровільно піддаватися освідуванню.

Залежно від особистого інтересу зазначених осіб у справі, в теорії і практиці по різному вирішується питання щодо можливості застосування фізичного примусу для їх освідування. Одні автори вважають, що освідування підозрюваних і обвинувачених може проводитись як у добровільному, так і в примусовому порядку.

Досліджуючи дане питання, В. Маринів слушно зазначає, що позбавити слідчого і суд можливості виявляти на тілі підозрюваного особливі прикмети і сліди, захищаючи почуття їх сором'язливості, означає зробити неможливим встановлення істини у багатьох кримінальних справах [12, с. 71-76].

Окрему групу складають свідки. В більшості випадків вони не заінтересовані в результатах справи, але їх показання сприяють встановленню обставин злочину з метою його розкриття. Освідування такої особи, зазвичай, здійснюється для встановлення, що саме вона була

свідком злочину, але це заперечує. Підозрювані або потерпілі можуть вказати на особу, яка спостерігала подію злочину і назвати особливі прикмети на оголених частинах тіла, які вони запам'ятали.

Щодо можливості примусового освідування потерпілого і свідка висловлюються протилежні думки. Так, свого часу М. С. Строгович зазначав, що потерпілі і свідки не можуть піддаватися освідуванню проти їх волі. Встановлення істини у кримінальній справі, зазначав він, не повинно порушувати законні права і інтереси громадян [13, с. 126]. Дану думку поділяють і інші науковці. Освідування, яке поєднане з примусовим оголенням частин тіла потерпілого і свідка (особливо у справах про статеві злочини), зазначає І. А. Антонов, є неприпустимим у будь-яких випадках [14, с. 167]. Розвиваючи дану думку В. Маринів зазначає, що потерпілий і свідок не можуть примусово, проти їх волі піддаватися освідуванню, Закон турбується не тільки про встановлення істини, а й про те, щоб вона досягалась засобами, які не порушують законних інтересів особи. Свідки і потерпілі не піддаються кримінальному переслідуванню, вони не вчиняли злочинних дій, не порушували закон, що могло б поставити їх в один ряд зі злочинцями, щодо яких допустимі і бажані примус та ізоляція від суспільства. Будь-який примус стосовно особи, заздалегідь непричетної до вчинення злочину, не може бути виправданий завданнями боротьби зі злочинністю, тому що ці завдання можуть бути успішно вирішені тільки при неухильному дотриманні прав і законних інтересів громадян. Зазначені особи не вчиняли злочину, кримінальному переслідуванню не піддаються і є законослухняними громадянами. Будь-який фізичний чи психічний вплив, примус, який може бути до них застосовано, не є морально обґрунтованим [12, с. 72, 74].

Звичайно, захист прав та законних інтересів особи має бути визначальним в діяльності правоохоронних органів. Проте в цій діяльності завжди слід бачити дві сторони. Одна з них представлена особою, що



вчинила злочин і намагається будь-яким способом уникнути відповідальності. Вона чинить опір і перешкоджає встановленню істини у справі. Другу сторону представляє особа, що зазнала шкоди від злочину і сподівається на поновлення порушених прав. Для цього вона звертається до правоохоронного органу по допомогу. За таких умов слід очікувати від неї всебічної допомоги слідчому у наданні повної і об'єктивної інформації про обставини вчиненого злочину і особу злочинця. Якщо така особа приховує від слідчого важливі для справи обставини, чим перешкоджає розслідуванню і встановленню підозрюваного, їй слід роз'яснити значення даної слідчої дії для поновлення порушених злочином прав і притягнення винного до відповідальності. Чи можна назвати законослухняною особу, яка протидіє розслідуванню, приховує від слідчого важливі для розкриття злочину обставини, які не можуть бути встановлені іншими слідчими діями?

Подібні міркування можна висловити і щодо особи, яка була очевидцем злочину. Освідування такої особи, на нашу думку, проводиться з метою пересвідчитися, що вона була свідком злочину, але це заперечує і відмовляється від надання показань. У такому разі виникає запитання – наскільки ця особа є законослухняною оскільки у такий спосіб відмовляється від показань. Для розв'язання цього питання слід звернутися до статті 385 КК України, в якій зазначається, що відмова свідка від давання показань є злочином. Виявляється, що особа вже не настільки законослухняна, щоб до неї не могли застосовуватися заходи державного примусу.

Виходячи з викладеного, слід підтримати думку В. М. Тертишника, що примусове освідування може бути застосовано за таких умов: якщо є достатні дані, які дають підстави вважати, що на тілі певної особи є сліди злочину або інші ознаки; якщо їх вивчення та закріплення має незамінне доказове значення у справі; якщо особа відмовилась від добровільного

освідування; дії з примусового освідування не повинні зашкодити здоров'ю особи, яка піддається освідуванню; під час провадження освідування обов'язкова присутність лікаря; примусове освідування має проводитись за вмотивованою постановою слідчого і як правило з санкції прокурора, за винятком невідкладних випадків [15, с. 277].

Порядок примусового освідування має бути вирішений не тільки на теоретичному рівні, а й знайти відображення в чинному та проекті нового КПК України. Слід зазначити, що в КПК РФ передбачена можливість примусового освідування учасників кримінального процесу (підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого). Можливість освідування свідка допускається за його згодою, за винятком випадків, коли це необхідно для оцінки достовірності його показань.

Відповідно до ст. 193 КПК України присутність понятих в процесі освідування не передбачена. Проте у ч. 2 ст. 127 КПК України зазначається, що залучення понятих до участі в освідуванні здійснюється у разі, якщо слідчий визнає це за необхідне. З аналізу зазначених норм І. М. Бацько робить висновок, що слідчий може провести освідування не запрошуючи понятих [16, с. 181-184]. Інші автори дотримуються думки, відповідно якої освідування має проводитися за участю понятих оскільки супроводжується оголенням тіла особи [17, с. 383].

Приймаючи рішення про залучення понятих до проведення освідування, слід виходити з етичних міркувань, на що звертають увагу науковці і практики. З почуття сором'язливості не кожна особа бажає, щоб під час огляду її тіла були присутні сторонні. Мабуть саме тому чинний КПК України вирішення даного питання відносить до повноважень слідчого, який може запросити понятих, якщо визнає це за необхідне (ч. 2 ст. 127 КПК України). На жаль, КПК не визначає, якими мають бути такі випадки. Про участь понятих у слідчих діях написано немало робіт, а тому в даному дослідженні не будемо звертатися до цієї проблеми. Зазначимо,

що запрошення понятих вважають необхідним, щоб убезпечити себе від неправомірних скарг на дії слідчого. При розв'язанні даного питання, на нашу думку, слід погодитися з пропозицією В. Г. Дрозд, яка зазначає, що вирішення питання про запрошення до участі понятих доцільно погоджувати з особою, виходячи з етичних міркувань, однак остаточне вирішення залежить від слідчого [18, с. 10]. Необхідно усвідомлювати, що не кожній особі, яка добровільно погодилася на освідування, приємно, щоб її оголене тіло оглядав не тільки слідчий, а ще й поняті, які є сторонніми особами запрошеними з вулиці. У тих випадках, коли в освідуванні бере участь судовий медик або лікар немає необхідності в залученні понятих, що не може викликати сумніву. В інших випадках це, дійсно, право слідчого, яким він користується залежно від слідчої ситуації, що склалася на даний момент розслідування. Понятим роз'яснюють право бути присутніми при всіх діях слідчого і обов'язок засвідчити підписами в протоколі факт проведення освідування і його результат. Учасникам слідчої дії роз'яснюється право робити зауваження з приводу освідування і правильності його фіксації, які заносяться до протоколу. Про проведене освідування складається протокол відповідно до статей 85, 195 КПК України.

У протоколі слід описати сліди крові, вказуючи їхній вигляд за механізмом утворення (патьоки, помарки, краплини, бризки), розмір і локалізацію [19, с. 70-72]. Крім цього слід користуватися факультативними засобами фіксації (фотозйомка, відеозапис). Для цього доцільно використовувати кольорові фотоматеріали, що дозволить більш природно фіксувати колір подряпин, синців. Адже вони існують обмежений час, перебувають у динаміці і характеризуються визначеними кольоровими змінами. Треба зафіксувати стан одягу, характер наявних ушкоджень, їх розташування. Доцільно здійснювати зйомку окремих частин тіла, на яких

є пошкодження (синці, крововиливи, кіптява пострілу та ін.) детальним методом [20, с. 114-116].

### *Список використаних джерел*

1. Капліна О. В. Слідчі дії / О. В. Капліна // Кримінальний процес: підручник / За ред. Ю. М. Грошевого та О. В. Капліної. – Х. : Право, 2010. – 608 с.
2. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному викладі): Підручник / М. В. Салтевський. – К. : Кондор, 2006. – 588 с.
3. Коваленко Є. Г. Кримінальний процес України / Є. Г. Коваленко. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 576 с.
4. Удалова Л. Д. Кримінальний процес України / Л. Д. Удалова. – К. : Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2007. – 352 с.
5. Сафронов С. О. Методика розслідування умисного заподіяння тяжкого і середньої тяжкості тілесних ушкоджень : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 „Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза” / С. О. Сафронов. – К., 1999. – 19 с.
6. Шейфер С. А. Следственные действия: Система и процессуальная форма / С. А. Шейфер. – М. : Юридическая литература, 1981. – 128 с.
7. Уголовный процесс: Сборник учебных пособий. Особенная часть. Вып. 2. – М. : ИМЦ МВД России, 2002. – 376 с.
8. Дубинский А. Я. Исполнение процессуальных решений следователя. Правовые и организационные проблемы / А. Я. Дубинский ; Отв. ред. Г. И. Чангули. – К. : Наукова думка, 1984. – 182 с.
9. Шейфер С. А. Проблемы развития системы следственных действий // Уголовное право / С. А. Шейфер. – 2002. – № 3. – С. 90-92.

10. Букаев Н. Проблемы производства освидетельствования как следственного действия по УПК РФ / Н. Букаев, Н. Гребнева // Закон и жизнь. – 2004. – №10. – С. 13-14.
11. Криминалистика / Авт. кол. : Р. С. Белкин, Б. Л. Зотов, Ю. М. Кубицкий и др. ; Отв. ред. С. П. Митричев, М. П. Шаламов ; Всесоюзный юридический заочный институт. – М. : Юрид. лит., 1963. – 544 с.
12. Маринів В. Правові засади освідування особи / В. Маринів // Вісник прокуратури. – 2003. – № 12 (30). – С. 71-76.
13. Строгович М. С. Курс советского уголовного процесса / Строгович М. С. – М. : Наука, 1970. – Т. 2. – 516 с.
14. Антонов И. А. Нравственно-правовые критерии уголовно-процессуальной деятельности следователей / И. А. Антонов. – С.-Пб. : Издательство "Юридический центр Пресс", 2003. – 326 с.
15. Тертишник В. М. Гарантії істини та захисту прав і свобод людини в кримінальному процесі України: дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.09 "Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність" / В. М. Тертишник. – Дніпропетровськ, 2010. – 473 с.
16. Бацко И. Н. Сравнительный анализ правил освидетельствования по уголовно-процессуальным кодексам Российской Федерации, Республики Беларусь и Украины / И. Н. Бацко // Вестник Академии МВД Республики Беларусь. – 2003. – № 2(6). – С.181-184.
17. Ищенко Е. П. Криминалистика: Учебник / Е. П. Ищенко, А. А. Топорков ; Под ред. Е. П. Ищенко. – М. : Юридическая фирма "КОНТРАКТ" : ИНФРА-М, 2005. – 696 с.
18. Дрозд В. Г. Організаційні і тактичні аспекти розслідування умисних тяжких тілесних ушкоджень : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 "Кримінальний процес та

криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність" / В. Г. Дрозд. – К., 2009. – 17 с.

19. Огляд місця події при розслідуванні окремих видів злочинів / За ред. П. В. Коляди, Н. І. Клименко. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 216 с.

20. Берест Г. С. Особливості огляду трупа на місці вчинення терористичного акту / Г. С. Берест // Актуальні проблеми розкриття та розслідування злочинів у сучасних умовах : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 31 жовтня 2008 року, Запоріжжя : у 2 ч. – Запоріжжя : Юридичний ін-т ДДУВС, 2008. – Ч. 1. – С. 114-116.

*Лук'янчиков Є. Д., Лук'янчиков Б. Є.*

***Освідування і право особи на недоторканність***

Аналізується правове регулювання освідування особи в кримінальному судочинстві. Досліджуються питання співвідношення права особи на недоторканність і можливість освідування в примусовому порядку

***Ключові слова:*** кримінальне судочинство, освідування, право на недоторканність, процесуальний примус

*Лукьянчиков Е. Д., Лукьянчиков Б. Е.*

***Освидетельствование и право личности на неприкосновенность***

Анализируется правовое регулирование освидетельствования лица в уголовном судопроизводстве. Исследуются вопросы соотношения права личности на неприкосновенность и возможность освидетельствования в принудительном порядке

***Ключевые слова:*** уголовное судопроизводство, освидетельствование, право на неприкосновенность, процессуальное принуждение

*Lukianchykov E. D., Lukianchykov B. E.*

*Person identification and the right to privacy*

The legal regulations of person identification in the criminal procedure are analyzed. The questions concerning the correlation of the right to privacy and the possibility of compulsory identification are examined

**Key words:** criminal procedure, person identification, right to privacy, procedural compulsion